

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด

เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๑

ข้อถกเถียง

เป็นแต่เพียงรับทราบกันเฉย ๆ ที่จะมาย่ำยีจิตใจให้มีความกระทบกระเทือน "ได้" รับความบอบช้ำ มันเป็นไปไม่ได้ เพราะจิตนั้นเป็นจิตที่บริสุทธิ์แล้ว พันวิสัยของสมมุติ เรื่องความทุกข์จะเข้ากันได้ยังไง สมมุติจะเข้าไปเหยียบย่ำทำลายจิตของพระอรหันต์ได้ยังไง ก็มีแค่นี้ จึงเรียกว่า ภาธา หเว ปญฺจกฺขนฺธา ชั้นทั้งห้าเป็นภาระอันหนักหนา ภาระอันหนักพิจารณาให้เห็นโทษของมัน

ตั้งแต่เวลาดำเนินก็เป็นภาระอันหนึ่ง เป็น ภาธา หเว ปญฺจกฺขนฺธา ประเภทหนึ่ง ที่นี้เวลาจิตได้ผ่านพ้นไปแล้ว ภาธา หเว ปญฺจกฺขนฺธา ประเภทหนึ่ง ก็ต้องมีความรับผิดชอบอยู่ตลอดไปจนกระทั่งถึงวันวสานแห่งชีวิต พากินพานอนพาขับพาถ่าย พาเดินนั่นไปนี่ ล้วนแล้วตั้งแต่พุงชั้น ประคองชั้น เล่นกับชั้น รักษาชั้น รับผิดชอบชั้นทั้งนั้น ส่วนจิตไม่มีจะไปยุ่งไปเหยียดวุ่นวายให้ได้รักษาจิต จิตจะเป็นอย่างนั้น จิตจะเป็นอย่างนี้ ได้ระมัดระวังรักษา..ไม่มี

เห็นก็เห็น ฟังกี่ฟัง ฟังเท่าไรก็ฟังเออะ การฟัง การรับทราบจากการฟัง เช่นวัตถุกุญญาณ นี่มันก็เป็นสมมุติ ปรากฏขึ้นมาทับซ้อนพร้อม ๆ ในขณะที่สิ่งนั้นปรากฏขึ้นมา สิ่งนั้นดับไปความรับรู้รับทราบมันก็ดับไป ๆ ก็มีอยู่เท่านั้น ไม่มีอะไรที่จะซึมซาบเข้าไปเหยียบย่ำทำลายจิตใจ ซึ่งเป็นธรรมชาติที่บริสุทธิ์ตายตัวแล้วนั้นได้เลย มีเท่านั้น จึงเรียกว่า ภาธา หเว ด้วยความรับผิดชอบ เมื่อถึงขั้นนี้แล้ว

นี่พิจารณา อ้อ ภาธา หเว นั้นมีได้ทุกตอนนะ ตอนนั้นเป็นอย่างหนึ่ง ตอนนั้นสอนให้เห็นโทษเพื่อจะถอดถอนอุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่นในชั้น ให้เห็นโทษเห็นภัยของมัน ภาธา หเว ปญฺจกฺขนฺธา ชั้นทั้งห้าเป็นภาระอันหนักหนา ภูเขาทั้งลูกไม่ได้มาทับเรานะ แต่ชั้น ๕ นี่มันทับตลอดเวลา อันนี้มันหนักยิ่งกว่าภูเขาเสียอีก สอนให้เห็นโทษ

ให้พิจารณาแยกแยะคู่ส่วนต่าง ๆ ของมันของชั้นอันนี้ มีอะไร ๆ บ้าง พิจารณาดูก็ไม่เห็นมีสาระอะไร เราก็ไปหาไปแบกไปหามของไม่มีสาระ จิตใจเราก็เลยกลายเป็นของหาสาระไม่ได้ไปด้วย พิจารณาให้เห็นชัดตามความเป็นจริงแล้ว จิตก็ถอนตัวออกมาโดยลำดับ ๆ จิตก็แสดงความเป็นสาระขึ้นมาโดยลำดับ จากการถอนอุปาทานโดยลำดับมาแล้ว ถอนเต็มที่แล้วก็ยังเป็นมหาสาระ นั่นเป็น ภาธา หเว ปญฺจกฺขนฺธา ชั้นหนึ่ง ชั้นปฏิบัติ

พอผ่านไปมาแล้วก็ยังเป็น ภาธา หเว ปญฺจกฺขนฺธา ด้วยความรับผิดชอบ พระอรหันต์ท่านก็รับผิดชอบต่อจนถึงวันปรินิพพาน พาเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา เพื่อเป็นวิหารธรรมเป็นทิฏฐธรรม เวลาเป็นอยู่ก็รักษากันไประหว่างชั้นกับจิตให้พอเหมาะพอดี อันนี้เรียกว่าเป็นวิหารธรรมในทิฏฐธรรม เป็นความอยู่สบายในระหว่างชั้นกับจิต พออันนี้หมดปัญหาไปแล้ว พออันนี้สลายตัวลงไปแล้วที่นี้หมดคำว่า ภาธา หเว ปญฺจกฺขนฺธา อันเป็นกองสมมุติใหญ่รอบตัวเราแบกหามอยู่ตลอดเวลานี้ หมดลงไปแล้วมันก็หมดปัญหาทันที

ตายแล้วจะสูญหรือไม่สูญไม่คิดให้เสียเวลา ขอให้บริสุทธิ์เถอะจิต ใครจะไปคิดให้เสียเวลา มันอยู่กับตัวแท้ ๆ รู้อยู่กับตัว จะสูญไปที่ไหน ไปหาตะครุบเงาที่ไหนให้เสียเวลา เพราะเงามันอยู่กับตัวอยู่แล้ว ได้ตัวมันสำคัญยิ่งกว่าได้เงาจะว่าไง เดียวนี้เราจะหาตัวจริงให้เห็นตัวจริงภายในจิตของเรา ให้เห็น เมื่อเห็นแล้วนิพพานเป็นยังไงไม่ต้องถามถามไปทำไม นิพพานสูญยังงไม่สูญยังง หรือตายแล้วเกิด ตายแล้วสูญ ถามไปทำไมให้เสียเวลา

สังขารกับตัวที่อยู่กับเราแล้วถามหาตัวที่ไหนอีก สูญหรือไม่สูญไม่มีอะไรที่จะรู้ยิ่งกว่าจิต เมื่อจิตเข้าถึงขั้นเต็มภูมิแห่งความรู้แล้วทำไมจิตจะไปสงสัยสิ่งเหล่านี้พอที่จะมาคิดมาปรุง ไม่มี มันเข้ากันไม่ได้

ให้พากันตั้งอกตั้งใจ เวลามาอยู่ด้วยกัน การอบรมสั่งสอนเดี๋ยวนี้ก็ครูบาอาจารย์ทั้งหลายก็ไม่เหมือนกันนะ ผมไม่ได้ประมาทดูถูกครูบาอาจารย์ทั้งหลาย เพราะผมก็เคยเป็นผู้น้อยมาเหมือนกัน ไปหาครูบาอาจารย์ทั้งหลาย ไปฟังเทศน์มันไม่ถึงใจไม่อยากจะอยู่ อีกประการหนึ่งคำพูดเป็นอย่างหนึ่ง การปฏิบัติเป็นอย่างหนึ่ง มันก็ทำให้แสดงตาแสดงใจเหมือนกัน บทเวลาจะหมอบกราบก็คือไปหาพ่อแม่ครูจารย์มันเรานี้ หมอบกราบหมดเลย

ทั้ง ๆ ก็เลสมีอยู่ก็หมอบราบ คือหาที่ค้านไม่ได้ หาที่แย้งไม่ได้ แล้วพอใจ ความเชื่อหยั่ง
ปืบ นี้แหละครูจารย์ของเรา ได้หลักยึด

ท่านสอนถึงเหตุถึงผลถึงธรรมถึงธรรม ตามความจริง ไม่ต้องคั่นต้องเดา ถอดออกมา
จากความจริงมาสอนตามขั้นภูมิของผู้มาประพฤติปฏิบัติ ให้เข้าใจตามขั้นภูมินั้น ๆ ผู้ฟัง
ก็ถึงใจ ๆ เพราะผู้สอนสอนออกมาด้วยความถึงใจ รู้แล้วถึงสอนจะผิดไปไหน ไม่ว่าจะ
พูดถึงเรื่องสมาธิประเภทใดรู้แล้วทั้งนั้น ไม่ว่าจะพูดถึงเรื่องปัญญาประเภทใดรู้แล้วทั้ง
นั้น ไม่ว่าจะพูดเรื่องกิเลสประเภทใดรู้แล้วทั้งหมด ละแล้วทั้งหมด พูดสิ่งที่รู้แล้วเห็น
แล้ว รู้อยู่เห็นอยู่กับตัวเองจะผิดไปไหน ผิดไปไม่ได้

อย่างพระพุทธเจ้าท่านสั่งสอนสัตว์โลกที่ว่า ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นตรี เพียงพอประมาณ
เท่านั้นแหละ อย่างที่พูดไว้ในปัญหาอีกถึนั้นแหละ เหมือนกับน้ำในตุ่ม เรายอมรับ
ทันที เพราะธรรมเกิดเรื่อย ๆ รู้เรื่อย ๆ ไม่มีสิ้นมีสุดถ้าไม่ตายเสีย ในแง่ต่าง ๆ มีประมาณ
เมื่อไร ถ้าเอานั้นจะมาจารึกทั้งหมด โอ๊ย อย่างว่า ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นตรีเลย ไม่ทราบว่
กี่ล้าน ท่านจารึกไว้พอประมาณ ไม่งั้นจะพันเพื่อเหลือกำลังผู้ปฏิบัติ

เอาละพอแค่นี้ก่อน

พูดท้ายเทศน์

พอวันแรม ๘ ค่ำ วันที่ ๗ แเปดค้ำมันฝืนตอนกลางคืน จำได้เท่านั้น มันฝืนว่าผมตาย วันที่
๖ ผมเปิดคูปฏิทิน วันมันฝืนผมเลยเปิดคูปฏิทินวันที่ ๖ สิงหา ตรงกับแรม ๘ ค่ำ พอวันที่
๗ สิงหา ผมก็เป็น มันนั่งภาวนาแล้วนอนกำหนด กลับไปกับคำภาวนา ฝืนไปว่าผมตาย
มีรัศมีครอบหีบศพผม แล้วรัศมีพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ทั้งหลายมารวมกันอยู่ กระจาย
เข้ามาหากัน มันเหลียวเห็นแล้วสะอื้นสะอ้อน ความสว่างจากหีบศพเป็นรัศมี แล้วความ
สว่างของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ของพระอรหันต์ทั้งหลาย ลงมาหากัน ส่งลงมาหากัน ส่ง
ขึ้นรับกัน

ทีนี้ของมันมันว่ามันขึ้น ของตัวก็ออกสู่ออกส่งแสงสว่างคือกัน คือหนูนี้มันก็ออกบ่ย่าน
เข้าใจไหม ออกส่งแสงสว่างไปหากัน ส่วนใหญ่จำได้เท่านั้น ทีนี้พอสะอื้นตื่นขึ้นมา โอ๊ย
สะอึกสะอื้น ทั้งอัศจรรย์เรื่องคำฝืน ทั้งวิตกวิจารณ์นำเรานี้ เพราะคำฝืนมันเคยแน่ เคยแน่

จึงได้ฝันเรื่องไหนมันแน่เรื่องนั้น ฝันนี้ย่านเพื่อนป่วย มันว่านะ อยู่ ๆ มันเป็นขึ้น โลกเป็น
ก็กึกกัก ทั้งจิตใจทั้งเสียใจนะ กลางคืนนอนไม่ได้เลย สะอึกสะอื้นตลอดแฉ่งเลย กลางคืน
กลางเวณปิดหูปิดตาอยู่ทั้งสองอย่าง เรื่องผมตายกับเรื่องรัศมี ทั้งวิตกย่านผมจะป่วย
เพราะฝันเกี่ยวกับผู้ใดก็ตาม ครั้นเรื่องตายอย่างนี้ป่วยโลกคือ ผู้นั้นป่วย

พอดีวันที่ ๗ ก็แมน วันหลังมาที่ลัมบนกุฎิ เพียง ๕๘ เปอร์เซ็นต์ไม่ถึง ๕๕ เหมือนหนอง
ฝือ อันนั้น ๕๕ นั้นมันปล่อยหมดเลย มันเป็นเรื่องประทับตราอย่างสำคัญ เราพิจารณา
ในทางจิตตภาวนาเรื่องจิตมันขาดจากอะไร ๆ มาเป็นลำดับ ๆ ก็ทราบ ขาดโดยชัดเจนมัน
ก็ทราบ ไม่มีเงื่อนไขต่ออะไรเลย ทราบทางด้านปฏิบัติ ระหว่างอารมณ์ระหว่างเรื่องที่เคย
เกี่ยวข้องกันมาน้อย มันตัดมันขาดออกจากกันเป็นเอกเทศของสิ่งเหล่านั้น ใจเป็นอย่าง
หนึ่ง

แต่มันไม่ทราบเรื่องตายนี้จะเป็นยังไง ขณะที่ตายกิริยาระหว่างขั้นกับจิตจะเป็นยังไงเรา
ไม่ทราบ ตอนที่เป็นที่หนองฝือถึงทราบ คือเวทนามันกล้าสาหัส เพราะถ่ายถึง ๒๕ หน
อาเจียน ๒ หน อาเจียนครั้งที่สองมันพุ่งไปติดฝาโน้น คนกำลังจะไม่มีแล้วนะเป็นยังไง
มันถึงได้อาเจียนขนาดนั้น พุง ๆ ติดฝาพลั่ว ๆ แรงปานนั้นนะ พุงติดฝา ๆ

คือตอนเช้าเขาเอาอาหารมาให้กินมันกินบ่ได้ ก็เลยชดอย่างละหน่อย ๆ หลังจากนั้นมา
ถ่ายอีก พอกินไปแล้วมาถ่าย อาเจียน ข้าวออกหมด ข้าวต้มที่มันลงไป มันพุ่งติดฝา พุง ๆ
ติดกัน ๆ จนกระทั่งเส้นท้องเราเป็นแผ่นกระดานไปเลย ออกจากหั้นก็ม่อไปเลย คือมัน
เต็มที่แล้วเวทนา

แต่สำคัญที่ทางนี้ลงทางนั้นก็ขึ้นพร้อมกัน พร้อมกันเลย เข้าถึงจิต ความรู้สึกรับผัสชอบ
หมด หูดับ คือหมดเลย แม้อวัยวะนี้ไม่ใช่หูหนวกตาบอดนะ มันเลยหนวกเลยบอด ร่าง
กายเป็นท่อนไม้ท่อนฟืนไปแล้ว ถ้าตาบอดนี้สมมุติเราหลับตานี้มันยังเห็นมืดๆ ที่นั่นตา
ไม่เห็นวัตถุมันก็เห็นมืดอยู่ในตาของตัวเอง เช่น หูหนวกอย่างนี้มันก็ยังได้ยินตึง ๆ ตึง ๆ
อยู่ภายในตัวเอง อันนี้มันหมด มันเป็นท่อนไม้ไปเลย ร่างกายทุกส่วนเป็นท่อนไม้ไป
หมด คือไม่มีความรู้สึก มันหดตัวเข้ามาเหลือแต่ความรู้สึกส่วน ๆ ทุกขเวทนาที่สาหัสดับ
หมด

ตรงนี้ชิมมันรู้ได้ชัด อ้อ คนเราถ้ามีสติแล้วขณะมันจะไปจริง ๆ แล้วทุกขเวทนาต้องดับหมด คือมันปล่อยเสียก่อนถึงค่อยไป ปล่อยความรับผิดชอบ แต่ปล่อยมันหลายอย่าง คืออันหนึ่ง ธรรมชาติของมันปล่อยความรับผิดชอบแต่อุปาทานไม่ปล่อย อุปาทานภายในจิตมันไม่ปล่อย อะไร ๆ ที่รวมอยู่ในจิตมันไม่ปล่อย กรรม วิบากกรรม มันไม่ปล่อย มีอยู่ในจิต ผิดกันที่ตรงนี้ ส่วนจิตไม่ปรากฏนี้ เรื่องนี้ไม่ปรากฏ ดับหมดเหลือแต่รู้ รู้ก็สักแต่รู้ ไม่มีเศร้ามีใสอะไร รู้อย่างชัดเจน ไม่วิตก

มันวิตกได้นะ เข้าไปถึงขนาดนั้นแล้วยังวิตกได้ เวทนาดับหมด ร่างกายก็ดับหมด จิตถ้ากระเพื่อมเย็บเดียวเท่านั้นมันก็ไป นั่นเรียกว่า ๕๕ เปอร์เซนต์ ถ้าเคลื่อนเย็บเท่านั้น แต่นี้มันไม่เคลื่อน มันรู้ ความรับผิดชอบมันถอนเข้ามา ความรู้สึกส่วนประสาทต่าง ๆ มันถอนหมดเลย ตา หู จมูก ลิ้น กาย ถอนหมด เหลือแต่ใจล้วน ๆ

มันวิตก หือ จะไปเดี๋ยวนี้เที่ยวหรือ นั่นมันวิตกได้ ไปเดี๋ยวนี้เที่ยวหรือ คืออะไรหมดแล้ว ทุกข์ก็หมดแล้ว ทุกข์ส่วนร่างกายหมด เอ้า ไปก็ไป คำว่าไปก็ไปอย่าเข้าไปอีก เหมือนกับว่าจะตั้งใจให้ไป เอ้า ไปก็ไป กำหนดปั๊บ มันก็เป็นพลัง สมมุติอันนี้นะ การกำหนดเป็นสมมุตินี้ ตั้งขึ้นมา แทนที่มันจะไปมันกลับมีกำลัง ไม่ถึง ๑ นาทีเรากำหนดไป มันก็ขานขึ้นมาอีกที่นี้ความรับรู้ หู ได้ยิน ตา เห็น ฝ่าฟางก็ตามมันก็เห็น ร่างกายที่นี้เวทนาจึงเกิด ร่างกายทุกขเวทนาเกิดขึ้นในขณะนั้น แล้วเวทนาจึงสาหัสเท่าเดิม นี้เรียกว่า ๕๕ เปอร์เซนต์

อันนี้ไม่ถึงนั้นนี้ ทุกขเวทนาสาหัสอยู่ภายในหัวใจนี้ มันอ่อนเต็มทีจนไม่มีกำลังเลยร่างกายหมดกำลัง แต่มันอ่อนอยู่ภายในนี้ มันเปลี่ยอยู่ตรงกลางนี้เวทนา จึงเรียกว่า ๕๕ ส่วนนี้มันอ่อนหมด ร่างกายไม่มีกำลังตอนมันล้มลงไป ตอนที่มันจะก้าวขึ้นมาตรงนี้เราไม่ได้ยืน เพราะเรารู้อยู่แล้ว การก้าวผมไม่แน่ใจว่าจะก้าวขึ้นได้ มีอยู่ ๕ เปอร์เซนต์จะลองฝืนลองดู ถ้าเราแน่ใจก็ก้าวขึ้นมาได้ เช่นอย่างก้าวขึ้นบันไดทีละขั้น ๆ ถ้าหากไม่ไหวก็หยุดเสียก่อน ถ้าหากเราได้ก้าวเดินขึ้นไป เราก้าวตัวย่อ ๆ หากมันเป็นยังงี้ก็นั่งอยู่นั้นเสียหยุดเสีย ก้าวขึ้นขั้นไหน ๆ เราก็พักไป ๆ จนกระทั่งถึงนั้นแล้ว ฝืนลองดู ใน ๕ เปอร์เซนต์นี้ฝืนดู

ฝันก็เป็นจริง ๆ พอก้าวนี้วูบทีเดียว หดกำลัง วูบก็ก็เลย ก็ที่นั่นเลย ไม่ได้ล้มไปนั้นนี้ สติสตังก็มี กำลังพอที่จะต้านทานมี นิด ๆ มันก็พอมี พอล้มนี้ก็ฟัง กำลังมีน้อยขนาดนั้น ตอนนั้นลมหายใจก็จะไม่มีนะ สูดลมหายใจเหมือนอากาศไม่มีเลย คือมันหดกำลัง ขนาดนั้นพุดง่าย ๆ อากาศที่เราจะสูดเข้าไปเป็นลมหายใจนี้มี แต่กำลังที่จะสูดเอาลมเอา อากาศเข้ามาหายใจนี้มันไม่มี กำลังนี้ไม่มี เพราะฉะนั้นจึงเหมือนกับว่าลมไม่มี อากาศ ไม่มี โลงไปหมด ความจริงกำลังของเราไม่มีที่จะสูดออก มันก็เป็นมากพอควร ที่มันฝัน ก็ใกล้เคียงกับความจริง

ถ้าเราไปคิดเรื่องนั้นเรื่องนี้มันเป็นนะจิต เช่น เราคำนวณอะไรอย่างนี้ เราลองคำนวณดู เรื่องนอก ๆ มันเป็น มันเหนื่อย เพราะฉะนั้นผมถึงไม่อยากคิดเรื่องอะไรแหละ เช่น บัญชีนั้นบัญชีนี้มาให้ผมดู ผมดูแล้วก็ตรงดูตามบัญชีอยู่นอก ๆ มันเป็น คือมันใช้ สัญญาไปจดไปจ้อง ดึงอันนี้ออกไป จึงว่ามันหาย แต่ถ้าพิจารณาไตร่ตรองธรรมดา ไม่ใช่เป็นนี้ มันแปลกอยู่นะ

อารมณ์ของธรรมอารมณ์ของโลกจึงผิดกันอยู่มาก เช่น เรากำหนดพุทโธ ๆ นี้ กับความคิดนั้นนะมันก็เป็นสังขารเหมือนกัน แต่ความคิดอันนั้นมันทำจิตใจของเราให้วุ่นวุ่น มั่ว ส่วนความคิดความปรุงธรรมดาธรรม เช่น บริกรรมพุทโธ ๆ เป็นต้นนะมันไม่เป็น ความปรุงอันนี้มันจะทำให้สงบได้ ความปรุงอย่างนั้นอย่างโลกนั้นมันทำจิตใจให้ฟุ้งให้ หนักให้เป็นทุกข์ได้

ถึงว่าสังขารสมุทัยสังขารของมรรคผิดกัน พุทโธ ๆ ก็เป็นสังขารฝ่ายมรรค ความคิดเรื่อง นั้นเรื่องนี้เป็นสังขารฝ่ายสมุทัย เรื่องคิดอย่างนี้มันเป็นเรื่องโลกจึงทำให้เหนื่อย เหนื่อย หัวใจ เรากำหนดตาม ๆ กำหนดอย่างนี้มันก็รู้สึก อยู่ลำพังดี ไม่ยุ่ง บัญชีอะไรอะไรเป็น อะไรอย่าให้ยุ่งเลย ความคิดอ่านเกี่ยวกับเรื่องภายนอกมันไม่เข้ากันกับโรคอันนี้นะ มัน กระเทือนกันได้ง่าย ถ้าอยู่สบาย ๆ ไตร่ตรองตามธรรมดาตามธรรมมันรื่นเรียงไป เช่น สวด มนต์อะไร ๆ มันรื่นเรียงไป พิจารณาไตร่ตรองตามธาตุตามขั้นส่วนนั้นส่วนนี้ไปอย่าง นั้นมันเพลิน มันเป็นความรื่นเรียงของจิต เป็นวิหารธรรมอันหนึ่ง สบาย ๆ

นิคคะ ปักคัยหะ มาเป็นคู่เคียงกัน หลักธรรมหลักวินัยนี้เป็นนิกคะ ใครทำผิดปรับ โทษ ๆ ปักคัยหะ คือปฏิบัติชอบปฏิบัติดี อุชฺฐ ญาย สามิจิ นี้ปักคัยหะ โกงเขานีนิกคะหะ มี

มาแล้วแต่ครั้งพระพุทธเจ้าจะว่าไง ถ้ามลลอบคำดูค่าว่ากล่าวนี้ออกเสียทั้ง ๆ ที่มีเหตุผล ก็เท่ากับลลอบคำสอนของพระพุทธเจ้าออก ไม่ดำเนินตามหลักธรรมพระพุทธเจ้านี้เลย แล้วจะเอาความดีมาจากไหนสำหรับผู้มาอบรมศึกษาล่ะ

เหตุผลของเรามีอย่างนี้ เรามั่นอยู่อย่างนี้ เมื่อควรดูแล้วต้องดู เมื่อควรคิดแล้วต้องคิด ควรชมก็ต้องชม ควรติก็ต้องติ ควรดูก็ต้องดู ไม่ควรดูไปทำไม ดูเอาเหตุผลอะไร เพราะคืออยู่แล้ว เช่นต้นเสานี้มาเป็นศาลาเรียบร้อยเป็นอย่างดีแล้ว ไปฟันมันทิ้งทำไม ไปถากมันทำไม ถากก็ถากแต่ต้นที่ยังไม่เป็นเสานั้นซิ ไม้ต้นหนึ่งที่เขาจะมาทำเป็นเสาศาลาเป็นต้น ฟังเสียงเขาถากไม้แต่ละต้น ๆ นี่ดังลั่นป่า

เขาถากมันทำไม ก็ถากเพื่อความสวยความงาม เพื่อความดีความถูกต้อง ของช่างที่เห็นว่าอันใดควรไม่ควร คงอที่ตรงไหนก็ต้องถากลงที่ตรงนั้น ที่มันตรงอยู่แล้วก็เพียงถากไปนิด ๆ หน่อย ๆ ไม่ใช่ตรงแล้วก็เอามันทิ้งเปลือก เปลือกก็ไม่ใช่ของดี ต้องถากออก แต่ไม่ถากให้มันเสีย ถากเพื่อเอา

เห็นไหมเขาตีปั้ง ๆ ฟากวัดเรานี้ เขาตีทำไม กว่าจะเป็นมิดเป็นขวานขึ้นมาแต่ละเล่ม ๆ นี้ผ่านนายช่างเสียจนเหงื่อแตก จนกระทั่งได้เป็นมิดเป็นขวานให้เราได้ใช้เป็นประโยชน์ แล้วสอนคนจะให้เป็นคนดีทั้งคน สอนพระเณรให้ดีทั้งองค์ทำไมจะไม่มีเสียง เสียงดูเสียงค่าว่ากล่าวมีอย่างหรือ นั่นหลักมีอย่างนี้

พระพุทธเจ้าถากพระวักกलिเห็นไหมล่ะ ถากเพื่อทำความเสียหายแก่พระวักกलिหรือถากเพื่ออะไร เราเห็นแล้วในตำราหาที่แย้งไม่ได้ แล้วก็พระองค์นั่นเองประคองพระวักกलिให้สำเร็จถึงมรรคผลนิพพาน ถากไปเพื่อจะให้ถึงมรรคผลนิพพาน วักกलिมาดูทำไม ดูรูปเราตถาคตซึ่งเหมือนกับรูปทั่ว ๆ ไป อันเป็นกองปฏิญญาเกลียดทั้งนั้น หากความสวยงามที่ไหนมี เป็นความเห็นผิดโมฆะภิกษุ มาดูในสิ่งไม่ดู มาสำคัญในสิ่งไม่สำคัญ หนีเดี๋ยวนี้ไต่ นี่ประโยชน์เบื้องต้น ต้นเหตุ

พระวักกलिขึ้นไปบนภูเขาแล้วจะโคดลงมาตายเสียด้วยความน้อยใจ พระองค์ทรงเปล่งรัศมีไป เอ้า วักกलिเราจะช่วยเธอ สอนธรรมะที่นี้ แสดงปาฏิหาริย์ขึ้นมา พระวักกलिก็ประคองตัวได้ ว่าพระพุทธเจ้าไม่ใช่ขบไต่เพื่อความฉิบหาย เพื่อให้มาตายอย่างนี้ เราไม่

ได้จับเธอเพื่อมาล้มมาหายตายอย่างไม่เกิดประโยชน์อย่างนี้ เราจับเธอเพื่อเป็นประโยชน์ทั้งนั้น สมเป็นศาสดาของโลก สอนพระวิภคินได้สำเร็จมรรคผลนิพพานเห็นใหม่ละ มีมาดั้งเดิมแล้วเรื่องอย่างนี้

เราไม่สนใจ โลกไม่มีแบบมีฉบับ หลักธรรมหลักวินัยมีแบบมีฉบับ เราจะนำหลักธรรมหลักวินัยมาสอนหมู่เพื่อน เราดำเนินมาก็ดำเนินแบบนั้น เราอยู่กับครูบาอาจารย์ก็ได้ผ่านเรื่องคุณเรื่องค่าทุกสิ่งทุกอย่างมาแล้ว ไม่ใช่ครูบาอาจารย์ทั้งหลายไม่เคยคุณเคยค่า แต่เรามาอุทรขึ้นมาโดยหาเหตุผลไม่ได้แบบนี้

ท่านคุณค่าก็คุณค่าด้วยเหตุด้วยผล เอาเสียจนตัวสั้น ยกท่านอาจารย์มั่นเป็นต้น ฟาดลงแต่ละหน ๆ แต่ละครั้ง ๆ นี้ โอ้โฮ ตัวสั้น ใครยืนอยู่ที่ไหนยืนอยู่ที่นั่นแข็งไปหมด นี้เราเห็นต่อหน้าต่อตาเนะ กลางวันแสก ๆ ท่านเดินเหยือก ๆ ออกมา ใส่เสียเบรียง ๆ นี้หมายถึงมันเด่น ๆ พระองค์ไหนอยู่ที่ไหน ๆ ยืนตัวแข็งไปเลย

องค์หนึ่งกำลังกรองน้ำไปฉัน นั่งฉันน้ำอยู่ตรงพักที่กรองน้ำ น้ำอยู่นี้มากรองน้ำแล้วนั่งฉันอยู่ ท่านก็มาเช่นพระองค์นี้ พระองค์นั้นก็เลยยืนแข็งฉันน้ำไม่ได้ นั่งตัวแข็งอยู่อย่างนั้น องค์หนึ่งมาสะกิด ทำไมนั่งสูงกว่าท่านอาจารย์ โคดคุมเลย ไม่มีสติทั้งโคดลง ไม่มีสติทั้งนั่งอยู่ ขณะนั่งไม่มีสติ ลืมตัวไปว่าท่านอยู่ต่ำกว่าเรา นั่งสูงกว่าท่านไม่รู้ตัว

ท่านก็ไม่มาสนใจว่านั่งสูงนั่งต่ำ ท่านสนใจเรื่องสอนพระ หือ ๆ ว่าอย่างนี้นะ พระเณรเหล่านี้ออกจากวัดไปหาไม้กวาดนั้นนะ ได้บอกใคร ได้ลาใคร หือ ๆ พวกท่านขอนิสัยจากใคร มาอบรมกับใคร จึงไม่ได้คำนึงถึงครูบาอาจารย์ ไม่คำนึงถึงหลักธรรมหลักวินัยอันเป็นขอบเขตของพระของเณร ตลอดถึงผู้ปกครอง ปฏิบัติต่อกันอย่างไร หือ เอาละที่นี้นะ หือ ขออนุญาตจากใคร ๆ ลาใคร

ไม่มีทางออกละที่นี้ ลาท่านมหาบัว ท่านมหาบัวเป็นผู้ให้นิสัยพวกท่านหรือ ท่านใส่ปิระเข้าอีก หนักเข้าไปอีก กูตาย มึงเอาคอกูเข้าไปมัดอีกแล้ว ไม่มีทางไป ตามธรรมดาที่ท่านว่าท่านไม่ได้ตั้งใจจะมาว่าเรานะ ท่านใส่องค์นี้ต่างหาก เมื่ออ้างถึงเราท่านก็เอามาตีอีกทีหนึ่ง ท่านไม่ได้ว่าเราผิดเสียทีเดียว เมื่ออ้างอย่างนั้นมันก็ยังไม่ถูกอยู่ดี ท่านก็ฟาดเอาเสียหนัก ๆ จับหนีหนึ่ง ประณามนิสัยหนึ่ง พอว่าอย่างนั้นท่านก็เดินด้อม ๆ ไป

ก็เป็นพระผิดจริง ๆ นี้ มีอันหนึ่งที่พอผมจะออกได้ ไปกราบเรียนท่านไม่เป็นคำโกหก ถ้าไม่มีอันนี้เลยผมก็ต้องยอมตาย พวกนั้นจะตาย ผมก็จะบอกว่าลาเมื่อวาน มันก็ไม่ใช่เป็นการลาในวันนี้ใช่ไหม ว่าลามหาบัวก็ต้องบอกครูบาอาจารย์ใช่ไหม อันนี้ผมไม่ได้ถือ ว่าลาผม นั้นผมเอาตอนนั้น ท่านเข้าห้องแล้วพระถึงมาบอก เอ้ ทำไมไม่ลาท่าน ไปเอา มิดมาแล้วเอาไม้ประตูด้ามนี้ เป็นคำจากผม ไม้ประตูด้ามนี้มันหักไปอันหนึ่งแล้ว มันมีสี่ อัน ไม้ประตูด้ามนี้ ผมก็เลยเอาอันนี้ละไปกราบเรียนท่าน ตอนสาย ๆ ท่านไปกุฏิแล้วก็ไป กราบลาครูบาอาจารย์จะเป็นการรบกวน พระจะไปเอาไม้ ผมเลยหลวมตัวก็เลยให้ไป แล้วเห็นไม้ประตูด้ามนี้และสัตว์เข้ามาบอญ ให้เอาไม้นี้มาด้วย ถ้าผิดผมก็ยอมรับหมด เวลาขึ้นไปนี้ผมเห็นอาการของท่าน ว่าท่านไม่ได้ตั้งใจจะให้ผมเลย ท่านตั้งใจเช่นพระ ต่างหาก เพราะกิริยาอย่างนั้นท่านไม่เคยใช้กับผม ธรรมดา ๆ วันนั้นขึ้นไป ท่านทำ อาการยิ้มแย้มแจ่มใสกับเรา พอคุณพระได้สักพักเราก็ขึ้นไปแก่พระนั่นเอง ใครอย่าขึ้นไป นะเราขึ้นไปองค์เดียว พอเห็นเราขึ้นไป หือ มหามา เอ้า มาฉันทน้ำร้อน แนะ เอาละนะ ออกจากนั้นท่านก็คุยไปโน้นคุยไปนี่ไปเรื่อย ซึ่งไม่เคย นี้ผมก็รู้ แล้วเราจะหาโอกาสพูด เรื่องนี้เมื่อไรก็พูดไม่ได้ จนกระทั่งท่านกลับมาคิด ๆ นิ่งนิดหนึ่ง เราก็เลยหาอุบายพูด อย่างนั้นอย่างนี้ไป จากนั้นเราก็เริ่มเรื่องนี้ขึ้นมา พอเริ่มเรื่องนี้ขึ้นมาเราก็มอบกายถวาย ตัวเลยว่าเราผิด เราบอก เมื่อเช้านี้กระผมได้ผิดจริง ๆ ยอมรับว่าผิด ได้ให้หมู่เพื่อนไป สั่งหมู่เพื่อนเพราะเหตุนี้ ๆ ก็พูดถึงเรื่องไม่ว่าคนเขาจะเอาไปเสีย เพราะอยู่ริมทาง เลย ให้พระไปเอามาเสีย ไปก็ไปตอนสายตอนพ่อแม่ครูจารย์เข้าห้องแล้วด้วย ถ้าลาจะเป็น การรบกวน จะรออยู่ก็กลัวเขาจะเอาไม้ไป เลยจำเป็นจำใจ เอ้า ไป จะได้กราบเรียนท่าน ให้ เลยปล่อยให้ไป ผมผิดตรงนี้ ยอมรับหมด เอ้ย จะเป็นไร พอพูดได้ประโยคสอง ประโยค เอ้ย เป็นไร ท่านก็ไปโน้นอีกแล้ว ยังไม่จบนะ คือท่านไม่มาเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้เลย ท่านก็ไปของท่าน ทีนี้เรายังมีความผิดเต็มตัวอยู่นี้ พอท่านวอกมาอีก เราก็พูดอย่างนี้เข้าไป อีก ท่านว่า เอ้ย จะเป็นไร ท่านก็ไปโน้นของท่านอีก ไปเรื่องไหนต่อเรื่องไหน เรื่องเก่า เรื่องเก่าของท่านไปเรื่อย ท่านไม่เคย อยู่กับผมโดยเฉพาะท่านจะพูดแต่ธรรมะล้วน ๆ เพราะท่านเคยเห็น ผมขึ้นไปท่านเป็นพูดธรรมะทันทีเลยเพราะรู้นิสัยผม เพราะนิสัยผม เป็นอย่างนั้น ถ้ามีพระเณรอยู่นั้นด้วยแล้วผมจะไม่พูดเลยสำหรับผมเอง ท่านก็ไม่เคย ถามผมเลยเรื่องปัญหาธรรมะ เป็นยังไงใจ อย่างนี้เป็นต้นนะ จะไม่ถามเลย เราก็ไม่เคย เอ้ย จนกระทั่งไม่มีใคร มีแต่ท่านกับเรา เอาละทีนี้ จะเสียงลั่นก็ลั่นเฉพาะสองต่อสอง

คนอื่นได้ยื่นก็ได้ยื่นตอนนั้นแล้วรุมกันมาฟังใต้ถุนกุฏิ ไม่ว่าจะตอนบ่ายไม่ว่าตอนกลางคืน ถ้าได้ได้กันที่ไร ก็นี่สัษขมมันหาความจริงจริง ๆ นี่ กลัวก็กลัว กลัวครูบาอาจารย์ แต่หลักเหตุผลเป็นหลักสำคัญที่เราต้องการอย่างยิ่ง เพื่อความเปิดทางเราไป ท่านจะหนักขนาดไหนก็คือการเปิดทางให้เราทั้งนั้น เราคิดอย่างนั้นนะ เหมือนกับว่าดึงท่านมาอีก จนว่าประณามนิสัย เอ๊ย ประณามอะไร ขับหนี ขับหนีอะไร แล้วก็ไปอีก แหย่เท่านั้น ท่านไปแล้ว ท่านว่ามันไม่รู้เรื่องรู้ราวก็ว่าเสียบ้างไม่งั้นมันจะลืมหืมตัว ก็ถูกของท่านอีก ถ้าพระผิดก็มีผลจะไปตัดครองทั้งนั้นแหละ ไม่มีทางไหน พระผิดต้องวิ่งขึ้นมาหาผม ผมยอมรับทุกอย่าง แต่ก็มีช่องจะให้เรารับโดยไม่ มันมีเงื่อนไขที่จะจับได้อย่างที่ว่านี้ จับปืบกราบเรียนท่านได้อย่างที่เราว่านี่ ก็อนุญาตให้ไป ถ้าผมว่าอย่าไปนะ พระองค์นั้นก็ไปไม่ได้ นี่ จะฝืนผมได้หรือ เพราะองค์นั้นก็เคารพผมเหมือนกันนี่ อยู่กับท่านอาจารย์มันก็ ตามไม่มีองค์ไหนมาทะเลาะผมได้ กลัวผมเหมือนกันนี่ จ้องตาใส่รูปไปไหนหลงทิศไปเหมือนกัน เพราะเราเอาจริงเอาจริงนี่ เราชี้แจงเหตุผลทุกสิ่งทุกอย่าง มาอยู่กับพ่อแม่ครูบาอาจารย์ เรามาเองทั้งหมดนะ เราประชุมลับ ประชุมสภาหนู เราเรียกประชุมบ่อย ๆ เรียกพระเถรมา มีใครขัดข้องไม่สะดวกตาเรามองเห็นเรียกมาเตือน อย่าให้เป็นข้อหนักใจไป ถึงท่านนะ เรามาเองทั้งนั้น ท่านอยู่โดยลำพังท่านเห็นไหม ท่านอยู่ภูเขาที่ไหน ๆ ท่านเคยสนใจกับใคร นี่ใครก็รุมมา ๆ มาทำให้ท่านหนักใจไม่ได้นะ เอากันเรื่อย เหน็บกันเรื่อย เรื่องข้อวัตรข้อวาเหมือนกัน องค์ไหนเด่น ๆ ด้าน ๆ อ่อน ๆ แอ ๆ นี้ถูกเหน็บเรื่อย เรื่องข้อวัตรปฏิบัติเราจะต้องเป็นหัวหน้าออกก่อนหมู่เพื่อน เหมือนกับเป็นลูกเขยใหม่ ๆ นำหมู่เพื่อน ทุกข์มากพูดถึงอยู่กับพ่อแม่ครูบาอาจารย์เกี่ยวกับหมู่กับเพื่อน ดึงหมู่เพื่อน ลากหมู่เพื่อนไม่งั้นจะเป็นความหนักใจท่าน เราไม่ให้หนักใจท่าน พูดถึงเรื่องคุณเรื่องค่า ใครจะเก่งยิ่งกว่าท่านอาจารย์มั่น หาแย้งที่ไหนมี แย้งไม่ได้ ไม่มีที่แย้ง ต้องหมอบ ผู้หา อรรถหาธรรมไม่หาเช่นนั้นหาอะไร มันก็ยอมรับ ๆ มันถึงใจนะซี ที่นี้เวลานานไป ๆ ท่านไม่ได้คุณี้ไม่ได้ฟังธรรมะเผ็ด ๆ ร้อน ๆ เด็ด ๆ เราเองละมีอุบายอันใดอันหนึ่ง แบบ บ้า สอดนั้นสอดนี้ผิดบ้างถูกบ้าง เดี่ยวท่านก็บึ้งเบ็งขึ้นมา เปรี๊ยะ เอาละที่นี้ พูดถึงเรื่องคุณท่านคุณเรามากกว่าเพื่อน แต่ท่านก็ทราบ เราก็ทราบ ว่าสิ่งที่เกิดความเสียหายให้ท่านคุณนั้นมีอะไร เราก็ทราบเราเอง อยู่ไปนานไป ๆ ท่านก็รู้นิสัยของเราว่าเราเป็นยังไง จริงจังแค่ไหน ไม่จริงจังแค่ไหนท่านก็รู้เอง ท่านจะดูแลอย่างนี้ไป

เรื่องข้อวัตรปฏิบัติที่เราแพ้ลืบก่อนเพื่อนแหละ ถึงได้พูดกับหมูกับเพื่อนเสมอ เพราะได้
ดูแล้วนี้เวลาอยู่ด้วยกัน นี่เวลาอยู่กับครูบาอาจารย์นี้มันช่อนเลืบนะ ออกจากครูบา
อาจารย์แล้วมันเล่นเต็มเพลงละนะ ใครมีเพลงไหนแบบไหนจะเอาไปใช้เต็มภูมิของมัน
นั่นแหละ มันจะขายครูบาอาจารย์ แล้วมันก็เป็นจริง ๆ เห็นไหมใครไปที่ไหน เล่นเต็ม
เพลงของตัวเองครูบาอาจารย์เมื่อไร มันผิดไหมละ มันไม่ผิด คุณกันอยู่ตรงนั้นมันรู้ว่า
ใครองค์ไหนมีเพลง ๆ เพลง ๆ รู้ ที่ดำเนินตามร่องตามรอยอยู่สะดวกสบายที่เคยอยู่ด้วย
กันมา ท่านสิ่งทองแม้จะไม่ได้มาอยู่กับผมก็ตาม ก็อยู่โลกมะนาว ๓ เดือน เข้ามาฟัง
เทศน์ เวลามาพักผ่อนงศือกก็มา ก็เหมือนท่านอาจารย์ฝัน ท่านดำเนินก็มีหลักมีเกณฑ์
อย่างท่านวันนี้ก็เป็นผู้ปฏิบัติบาตรท่าน แล้วเป็นยังงี้เดี๋ยวนี ทำตัวขลังใหญ่แล้วที่นี้ โอ้ย
ขลังมากนะ ผีผาย ยิงในหลวงนิมนต์ด้วยแล้ว โอ้ย ดินเหนียวติดหัวว่าตัวมีหงอนนั่น
เป็นอย่างนั้นซิ เรื่องของกิเลสมันใช้เล่นเมื่อไร ตัวเท่าหนูมันก็พองเหมือนตัวเท่าช้างได้
ทั้ง ๆ ที่มันก็ตัวเท่าหนูนั่นแหละ ความสำคัญซึ่งเป็นเรื่องของกิเลสทั้งนั้น เรื่องธรรมแล้ว
ไม่ตื่น อย่าว่าแต่พระเจ้าแผ่นดินเลย ท้าวมหาพรหมลงมาก็ไม่ตื่น ตื่นอะไร ท้า
วมหาพรหมกราบธรรมนี่นะ ธรรมเหนือท้าวมหาพรหมนี่นะ ยิ่งวิสุทธิธรรมภายในใจเต็ม
ภูมิด้วยแล้ว นั่นแหละมีเท่านั้น ไม่มีอะไรเหนือมันเลยว่างั้นเลย อะไร ๆ ก็เหมือนกัน
หมด อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา พิจารณาารู้แล้ว สามโลกธาตุตื่นไปหาอะไร ตั้งไปคุณหลวง
จรวด ดาวเทียมก็ได้เป็นอะไร ว่าไปเลย ๆ อย่างเราตั้งเราเองก็ได้นี้ เหนือจรวดเหนือดาว
เทียมเราก็ตั่งได้ มันยากอะไรตั้งอยู่ที่นี่ ตื่นอะไรนักหนา กิเลสตั้งมันขึ้นมา กิเลสก็หลงกัน
กิเลสหลงกิเลสสว่างัน พิจารณาจุดนี้พอตัวแล้วไม่ตื่น ชมก็แล้ว จิตแสดงออกไป หมาย
ความว่าอย่างนั้น หมายความว่าอย่างนี้ เขาชมเราอย่างนั้น เขาตำหนิเราอย่างนี้ พอเขา
ตำหนิใจคำปีเหมือนถ่านไฟไม่มีไฟ จากนั้นก็เป็นไฟแดงโรจขึ้นมา มีแต่เรื่องนี้ทั้งนั้น คือ
ไม่พอดี ถ้าจิตไม่พอดีเสียอย่างเดียวหลอกเจ้าของ เขาว่าอย่างนั้น ดีความหมายเอาละ เขา
ว่าไม่ดี เหมือนเจ้าของไม่ดีจริง ๆ แล้วโกรธเขาด้วย เขาว่าเจ้าของไม่ดี โกรธเขา ยิ่ง
ทำลายตัวใหญ่ โมโหโทโสก็เป็นการทำลายจิตใจ

เอาละที่นี้